

Seminar 1

Primitivele funcțiilor raționale

Toate integralele sunt de forma $\int \frac{P(x)}{Q(x)} dx$, unde P, Q sunt polinoame cu coeficienți reali.

Să se calculeze integralele:

$$1.1. \int_0^1 (x^4 - 4x^3 + 6x^2 - 5x - 2) dx$$

$$1.2. \int_4^5 \frac{1}{(x-3)^6} dx$$

$$1.3. \int_0^1 \frac{1}{x-2} dx$$

$$1.4. \int_1^2 \frac{1}{2x-1} dx$$

$$1.5. \int_0^{\sqrt{6}} \frac{x}{x^2+2} dx$$

$$1.6. \int_0^3 \frac{1}{x^2+9} dx$$

$$1.7. \int_0^1 \frac{1}{x^2+x+1} dx$$

$$1.8. \int_0^1 \frac{x}{2x^2+x+1} dx$$

$$1.9. \int \frac{x^5+x^4-8}{x^3-4x} dx$$

$$1.10. \int_0^1 \frac{1}{(x+1)^2(x^2+1)} dx$$

$$1.11. \int_0^2 \frac{1}{(x^2+4)^2} dx$$

Indicații și răspunsuri

1.1. Se integrează cu formula $\int x^a dx = \frac{x^{a+1}}{a+1} + C$, $a \neq -1$. Obținem

$$I = \left(\frac{x^5}{5} - x^4 + 2x^3 - \frac{5x^2}{2} - 2x \right) \Big|_0^1 = \frac{1}{5} - 1 + 2 - \frac{5}{2} - 2 = -\frac{33}{10}.$$

1.2.

$$I = \int_4^5 \frac{dx}{(x-3)^6} = \int_4^5 (x-3)^{-6} dx = \frac{(x-3)^{-5}}{-5} \Big|_4^5 = -\frac{2^{-5}}{5} + \frac{1}{5} = \frac{31}{160}.$$

1.3. Se folosește formula generală $\int \frac{f'(x)}{f(x)} dx = \ln |f(x)| + C$. Rezultă $I = \ln |x-2| \Big|_0^1 = -\ln 2$.

1.4. Avem

$$I = \frac{1}{2} \int_1^2 \frac{2}{2x-1} dx = \frac{1}{2} \cdot \ln |2x-1| \Big|_1^2 = \frac{\ln 3}{2}.$$

1.5.

$$I = \frac{1}{2} \int_0^{\sqrt{6}} \frac{2x}{x^2+4} dx = \frac{1}{2} \cdot \ln(x^2+2) \Big|_0^{\sqrt{6}} = \frac{1}{2} \ln \frac{8}{2} = \frac{1}{2} \ln 2^2 = \ln 2.$$

1.6. Folosim formula $\int \frac{1}{x^2+a^2} dx = \frac{1}{a} \operatorname{arctg} \frac{x}{a}$, $a \neq 0$. Obținem

$$I = \frac{1}{\sqrt{3}} \cdot \operatorname{arctg} \frac{x}{3} \Big|_0^3 = \frac{1}{3} \cdot \operatorname{arctg} 1 = \frac{\pi}{12}.$$

1.7. Fiindcă expresia de gradul 2 de la numitor nu are rădăcini reale, facem un pătrat perfect $x^2 + x + 1 = \left(x + \frac{1}{2}\right)^2 + \frac{3}{4}$. Atunci

$$I = \int_0^1 \frac{1}{\left(x + \frac{1}{2}\right)^2 + \frac{3}{4}} dx = \frac{2}{\sqrt{3}} \cdot \operatorname{arctg} \frac{x + \frac{1}{2}}{\frac{\sqrt{3}}{2}} \Big|_0^1 = \frac{2}{\sqrt{3}} \cdot \operatorname{arctg} \frac{2x+1}{\sqrt{3}} \Big|_0^1 = \frac{2}{\sqrt{3}} \left(\frac{\pi}{3} - \frac{\pi}{6} \right) = \frac{\pi}{3\sqrt{3}}.$$

1.8. Fiindcă $(2x^2 + x + 1)' = 4x + 1$, desfacem integrala în două

$$I = \frac{1}{4} \int_0^1 \frac{4x dx}{2x^2 + x + 1} = \frac{1}{4} \int_0^1 \frac{4x + 1 dx}{2x^2 + x + 1} - \frac{1}{4} \int_0^1 \frac{dx}{2x^2 + x + 1}.$$

Pentru a doua integrală folosim forma canonică $ax^2 + bx + c = a \left[\left(x + \frac{b}{2a}\right)^2 - \frac{\Delta}{4a^2} \right]$. Obținem

$$I = \frac{1}{4} \ln(2x^2 + x + 1) \Big|_0^1 - \frac{1}{8} \int_0^1 \frac{dx}{\left(x + \frac{1}{4}\right)^2 + \frac{7}{16}} = \frac{1}{4} \ln 4 - \frac{1}{2\sqrt{7}} \left(\operatorname{arctg} \frac{5}{\sqrt{7}} - \operatorname{arctg} \frac{1}{\sqrt{7}} \right).$$

1.9. Fiindcă polinomul de la numărător are gradul mai mare decât cel de la numitor, facem împărțirea de polinoame. Se obține câtul $x^2 + x + 4$ și restul $4x^2 + 16x - 8$. Cu teorema împărțirii cu rest $D = \hat{I} \cdot C + R$, rezultă

$$x^5 + x^4 - 8 = (x^3 - 4x)(x^2 + x + 4) + 4x^2 + 16x - 8.$$

Așadar,

$$\begin{aligned} I &= \int \frac{x^5 + x^4 - 8}{x^3 - 4x} dx = \int \frac{(x^3 - 4x)(x^2 + x + 4) + 4x^2 + 16x - 8}{x^3 - 4x} dx \\ &= \int (x^2 + x + 4) dx + \int \frac{4x^2 + 16x - 8}{x^3 - 4x} dx. \end{aligned}$$

Pentru că $x^3 - 4x = x(x^2 - 4) = x(x - 2)(x + 2)$ putem face descompunerea în fracții simple

$$\frac{4x^2 + 16x - 8}{x^3 - 4x} = \frac{4x^2 + 16x - 8}{x(x - 2)(x + 2)} = \frac{A}{x} + \frac{B}{x - 2} + \frac{C}{x + 2}.$$

Înmulțind cu numitorul comun $x(x - 2)(x + 2)$, rezultă

$$4x^2 + 16x - 8 = A(x - 2)(x + 2) + Bx(x + 2) + Cx(x - 2).$$

Dând valoarea lui $x = 0$, obținem $A = 2$. Pentru $x = 2$, avem $B = 5$, iar pentru $x = -2$ se obține $C = -3$. Deci

$$\int \frac{4x^2 + 16x - 8}{x^3 - 4x} dx = \int \frac{2}{x} dx + \int \frac{5}{x - 2} dx + \int \frac{-3}{x + 2} dx.$$

În final,

$$I = \frac{x^3}{3} + \frac{x^2}{2} + 4x + 2 \ln |x| + 5 \ln |x - 2| - 3 \ln |x + 2| + C.$$

1.10. Expresia de sub integrală se descompune

$$\frac{1}{(x + 1)^2(x^2 + 1)} = \frac{A}{x + 1} + \frac{B}{(x + 1)^2} + \frac{Cx + D}{x^2 + 1},$$

cu $A = 1/2$, $B = 1/2$, $C = -1/2$, $D = 0$. Integrala va fi

$$I = \left(\frac{1}{2} \ln |x + 1| - \frac{1}{2(x + 1)} - \frac{1}{4} \ln(x^2 + 1) \right) \Big|_0^1 = \frac{1 + \ln 2}{4}.$$

1.11. Scriem

$$\begin{aligned} \int_0^2 \frac{dx}{(x^2 + 4)^2} &= \frac{1}{4} \int_0^2 \frac{4 dx}{(x^2 + 4)^2} \\ &= \frac{1}{4} \int_0^2 \frac{x^2 + 4 - x^2}{(x^2 + 4)^2} dx \\ &= \frac{1}{4} \int_0^2 \frac{dx}{x^2 + 4} - \frac{1}{4} \int_0^2 \frac{x^2}{(x^2 + 4)^2} dx \\ &= \frac{1}{8} \operatorname{arctg} \frac{x}{2} \Big|_0^2 - \frac{1}{4} \int_0^2 \frac{x^2}{(x^2 + 4)^2} dx. \end{aligned}$$

Folosim integrarea prin părți. Avem

$$\begin{aligned} \int_0^2 \frac{x^2}{(x^2 + 4)^2} dx &= \frac{1}{2} \int_0^2 x \cdot \frac{2x}{(x^2 + 4)^2} dx = \frac{1}{2} \int_0^2 x \cdot \left(\frac{-1}{x^2 + 4} \right)' dx \\ &= -\frac{x}{2(x^2 + 4)} \Big|_0^2 - \frac{1}{2} \int_0^2 x' \cdot \frac{-1}{x^2 + 4} dx = -\frac{1}{8} + \frac{1}{4} \operatorname{arctg} \frac{x}{2} \Big|_0^2 = -\frac{1}{8} + \frac{\pi}{16}. \end{aligned}$$

Atunci

$$I = \frac{1}{32} + \frac{\pi}{64}.$$

Probleme suplimentare

1.12. $\int_0^1 \frac{x}{x^4 + 1} dx$

1.13. $\int_0^1 \frac{x^3}{x^4 + 1} dx$

1.14. $\int_1^2 \frac{x^2 + 1}{x^4 + 1} dx$

1.15. $\int_1^2 \frac{x^2 - 1}{x^4 + 1} dx$

1.16. $\int_1^2 \frac{1}{x^4 + 1} dx$

1.17. $\int_1^2 \frac{x^2}{x^4 + 1} dx$

1.18. $\int_1^2 \frac{3x^2 + 2}{x^4 + 1} dx$

1.19. $\int_0^1 \frac{x^4}{x^2 - x + 1} dx$

1.20. $\int_0^1 \frac{2x - 1}{(x^2 + 1)(2x + 1)} dx$

1.21. $\int_0^1 \frac{1}{(x^2 + 1)(x^2 + 2)(x^2 + 3)} dx$

1.22. $\int_0^1 \frac{x - x^2}{(x^2 + 1)(x^3 + 1)} dx$

1.23. $\int_{\frac{1}{3}}^3 \frac{1}{(x^2 + 1)(x^5 + 1)} dx$

1.24. $\int_{\frac{1}{2}}^2 \frac{x^3}{1 + x + x^2 + x^3 + x^4 + x^5} dx$

1.25. $\int_0^1 \frac{1}{(x + 1)^2(x + 2)^5} dx$